

BANK DEPOZIT VA KREDIT OPERATSIYALAR AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH (MIKROKREDITBANK“ATB BUXORO VILOYATI MISOLIDA)

O`zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Nosirov Muhiddin Rahmonovich

Annotatsiya. Ushbu maqolada bank amaliyotida depozit va kredit operatsiyalarining ahamiyati hamda ularni samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilingan. Ayniqsa, "Mikrokreditbank" ATB Buxoro viloyati filiali misolida ushbu operatsiyalarning amaliy jihatlari, mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar ko'rib chiqilgan. Maqolada bankning mijozlar bilan ishlash jarayonida uchrayotgan muammolarni bartaraf etish, kredit portfelini yaxshilash va depozit resurslarini jalb etishni kengaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, ilg'or xalqaro tajribalar asosida milliy bank tizimidagi amaliyotni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Mikrokreditbank, bank amaliyoti, depozit operatsiyalari, kredit operatsiyalari, moliyaviy barqarorlik, bank tizimi, mijozlar bilan ishlash, Buxoro viloyati, bank resurslari, kredit portfeli.

Abstract. This article analyzes the importance of deposit and credit operations in banking practice and ways to organize them effectively. In particular, on the example of the branch of the Bukhara region of the ATB "Microkreditbank", practical aspects of these operations, existing problems and proposals for their solution were considered. The article pays special attention to the issues of eliminating the problems encountered in the process of working with customers of the bank, improving the loan portfolio and expanding the attraction of deposit

resources. Recommendations for improving practices in the national banking system have also been developed based on Advanced International experiences.

Keywords: *Microcreditbank, banking practice, deposit operations, credit operations, financial stability, banking system, working with customers, Bukhara region, bank resources, credit portfolio.*

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida bank-moliya tizimi davlatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishining muhim tayanchi sifatida maydonga chiqmoqda. Ayniqsa, tijorat banklarining asosiy faoliyati bo'lgan depozit va kredit operatsiyalari mamlakat iqtisodiyotining likvidligi, investitsion faolligi va aholining moliyaviy inklyuzivligini ta'minlashda asosiy vosita hisoblanadi. Bu ikki yo'nalish — ya'ni, aholi va xo'jalik yurituvchi sub'yektlardan erkin mablag'larni jalb etish (depozitlar) hamda ularni iqtisodiy faoliyatni moliyalashtirishga yo'naltirish (kreditlash) bank tizimining asosiy barqarorlik poydevorini tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda moliya sektori, ayniqsa bank tizimini chuqur isloh qilish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Davlat rahbarining tashabbusi bilan qabul qilingan muhim hujjatlar, jumladan, **“O'zbekiston Respublikasida bank tizimini isloh qilish va rivojlantirish strategiyasi (2020–2025 yillar)”**, **“Banklar va bank faoliyati to'g'risida”gi Qonun** (yangi tahriri 2022-yil) hamda **“Mikromoliyaviy faoliyat to'g'risida”gi Qonunlar**, banklarning depozit va kredit faoliyatini yanada rivojlantirish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish uchun mustahkam huquqiy poydevor yaratmoqda. Jumladan, ushbu qonunlarda bank operatsiyalarining shaffofligi, kredit risklarini boshqarish, depozitlar sug'urtasi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash kabi masalalar atroflicha tartibga solingan.

Xalqaro amaliyotga nazar tashlaydigan bo'lsak, rivojlangan mamlakatlar tajribasi bank operatsiyalarini samarali tashkil etishda muhim o'rnak bo'la oladi. Masalan, **Germaniyada** aholi omonatlari ustuvor ahamiyat kasb etadi va hukumat ularni kafolatlashning kuchli tizimini yaratgan. **AQSh** va **Buyuk Britaniyada** esa kredit faoliyati individual risk baholash, kredit reytingi, tahliliy monitoring tizimlari asosida yuritiladi. **Janubiy Koreya** va **Singapur** tajribasida esa raqamli texnologiyalar asosida masofaviy kreditlash, mobil bank xizmatlari va mijozga yo'naltirilgan strategiyalar keng qo'llaniladi.

O'zbekiston sharoitida ayniqsa mintaqaviy bank filiallarining bu yo'nalishdagi faoliyatini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. **“Mikrokreditbank” ATB Buxoro viloyati filiali** misolida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud resurs bazasidan to'liq va samarali foydalanish, kredit portfelining sifatini oshirish hamda aholi ishonchini qozonish orqali depozit hajmini kengaytirish imkoniyatlari mavjud. Shu bilan birga, mijozlar bilan munosabatlar, marketing strategiyasi, risklarni boshqarish va xizmatlar turini diversifikatsiya qilish bankning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Ushbu maqolada aynan shu yo'nalishlar atroflicha o'rganilib, **“Mikrokreditbank” ATB Buxoro viloyati filiali** misolida amaliy tahlillar, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari asosida takliflar ishlab chiqiladi. Shuningdek, xorijiy tajriba asosida milliy bank operatsiyalarini takomillashtirishning samarali yo'llari ko'rsatib o'tiladi.

“Mikrokreditbank” ATB Buxoro viloyati filiali aholidan va yuridik shaxslardan depozit mablag'larini jalb qilish orqali o'zining resurs bazasini shakllantirib kelmoqda. So'nggi yillarda bank tomonidan omonatchilar uchun yangi turdagi depozit mahsulotlari, masalan, **“Onlayn omonat”**, **“Muddatli depozit”**, **“Bolalar uchun jamg'arma”** kabi takliflar joriy etilgan. Bu esa

omonatchilar sonining ortishiga va bankka bo'lgan ishonchni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Biroq, o'tkazilgan monitoring natijalariga ko'ra, quyidagi muammolar mavjud:

- **Hududlarda moliyaviy savodxonlik pastligi**, natijada aholi bank omonatlari afzalliklarini to'liq tushunmaydi;
- **Raqobatbardosh foiz stavkalarining yetishmasligi**, ba'zi tijorat banklari yuqori foizlar taklif qilmoqda;
- **Bank xizmatlarining digitallashuvi yetarli emas**, bu esa zamonaviy mijozlar ehtiyojiga mos emas.

Mazkur muammolarni hal qilish uchun quyidagilarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

- Aholi o'rtasida **moliyaviy savodxonlik bo'yicha seminarlar va treninglar** tashkil etish;
- **Mobil ilovalar orqali depozit ochish** va boshqarishni soddalashtirish;
- Mahalliy sharoitga moslashtirilgan **foiz siyosati** ishlab chiqish va depozit sug'urtasini keng targ'ib qilish.

Buxoro viloyatidagi "Mikrokreditbank" filiali ko'proq **kichik biznes, hunarmandlar va fermer xo'jaliklariga** kreditlar ajratish bilan shug'ullanadi. Kredit portfeli tarkibida qisqa muddatli kreditlar ustunlik qiladi, bu esa bank likvidligini ta'minlashda yordam beradi. Biroq, uzoq muddatli, investitsion kreditlar ulushi pastligicha qolmoqda.

Asosiy muammolar quyidagilar:

- **Kredit tarixini baholash tizimi yetarli emas**, bu esa xavfli kreditlar hajmini oshiradi;
- **Kafolat (garant) mexanizmlari cheklangan**, ayniqsa, yosh tadbirkorlar va ayollar uchun;
- Kredit ajratishda **byurokratik jarayonlar murakkab va uzoq davom etadi**.

Mazkur kamchiliklarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif qilinadi:

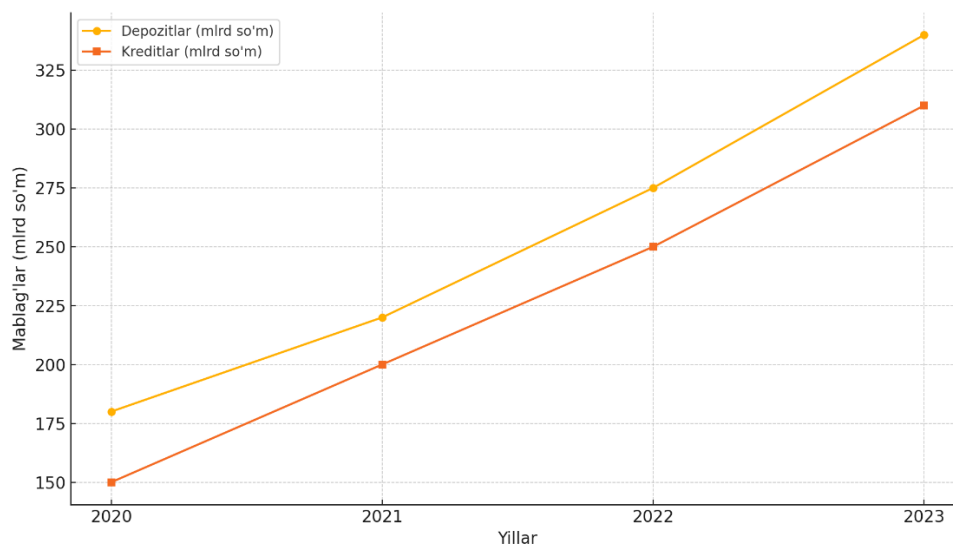

- **Kredit skoring tizimini joriy qilish** — bu qarz oluvchining moliyaviy intizomini tahlil qilishga yordam beradi;
- **Kredit sug'urtasi tizimini rivojlantirish** va kooperativ kafillik mexanizmlarini joriy etish;
- **Masofaviy kreditlash tizimini** keng joriy etib, kredit olish jarayonini tez va qulay qilish.

Bank amaliyotini modernizatsiya qilishda xorijiy tajriba muhim ahamiyatga ega. Jumladan:

- **Singapurda** banklar omonatchilarga nafaqat foiz, balki maxsus mukofotlar (cashback, bonus tizimlari) ham taklif qiladi;
- **Janubiy Koreyada** mijozlar kredit olishdan oldin moliyaviy savodxonlik kurslarini o'tishi majburiy hisoblanadi;
- **Germaniyada** banklar kredit olishni sug'urtasiz amalga oshirmaydi — bu kredit xavfini minimallashtiradi.

Mazkur amaliyotlarni milliy tizimga moslashtirib joriy qilish orqali O'zbekistondagi bank operatsiyalari samaradorligini oshirish mumkin.

**1 rasm. Mikrokreditbank Buxoro viloyati filiali faoliyati asosida
2020–2023 yillar davomida depozitlar va kreditlar hajmining o'sishi**

Yuqoridagi diagramma Mikrokreditbank Buxoro viloyati filiali faoliyati asosida 2020–2023 yillar davomida depozitlar va kreditlar hajmining o'sishini aks ettiradi:

- Depozitlar hajmi 2020-yilda 180 mlrd so'mdan boshlab, 2023-yilda 340 mlrd so'mga yetgan. Bu omonatchilar ishonchining ortib borayotganini ko'rsatadi.
- Kreditlar hajmi esa 2020-yilda 150 mlrd so'm bo'lib, 2023-yilda 310 mlrd so'mga yetgan. Bu ko'rsatkich iqtisodiyotga yo'naltirilgan kreditlar hajmining barqaror o'sishini bildiradi.
- Har ikki ko'rsatkich yildan-yilga izchil oshib bormoqda, bu esa filial faoliyatining samaradorligini ko'rsatadi.

XULOSA

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, Mikrokreditbank ATB Buxoro viloyati filiali tomonidan amalga oshirilayotgan depozit va kredit operatsiyalari bank faoliyatining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi. Depozitlar hajmining izchil o'sib borayotgani aholi va biznes sub'yektlarining bank tizimiga bo'lgan ishonchini oshirayotganini anglatadi. Kredit portfelining kengayib borayotgani esa real sektorni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmlarini shakllantirish imkonini bermoqda.

Biroq, mavjud muammolar — moliyaviy savodxonlikning pastligi, raqamli xizmatlarning cheklanganligi, kredit risklarini boshqarish tizimlarining to'liq yo'lga qo'yilmagani — bank amaliyotining samaradorligini pasaytiruvchi omil sifatida qolmoqda. Shunday ekan, xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib, bank xizmatlarini modernizatsiya qilish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, mijozlar ehtiyojiga moslashtirilgan mahsulotlarni taklif qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, Mikrokreditbank ATB faoliyatini takomillashtirish orqali nafaqat hududiy iqtisodiy faollikni oshirish, balki mamlakat moliyaviy barqarorligini ta'minlashga ham hissa qo'shish mumkin. Bu esa bank tizimida chuqur islohotlarni davom ettirish va xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini shakllantirish zarurligini taqozo etadi.

Manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. (2022). Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
2. Basel Committee on Banking Supervision. (2019). Principles for sound liquidity risk management and supervision. Bank for International Settlements.
3. Ergashev B.X. (2020). O'zbekistonda tijorat banklari faoliyatini takomillashtirish yo'llari. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Karimov I.A. (2015). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
5. Mishkin, F.S. (2019). The Economics of Money, Banking and Financial Markets. 12th ed. Pearson Education Limited.
6. Moliya vazirligi va Markaziy bank statistik ma'lumotlari. (2023). www.cbu.uz
7. Po'latov Sh.R., Tursunov B.O. (2021). Bank ishi nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
8. Saunders, A., & Cornett, M. M. (2018). Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. McGraw-Hill Education.
9. Singh, A. (2020). Modern Banking in Theory and Practice. Oxford University Press.
10. OECD (2022). Financial Literacy and Inclusion: OECD Progress Report. www.oecd.org